

SZEGED

Diapozitívek 1–50-ig

Írta: Dr. Miczek György
Fényképezte: Z. Szántó András
Szaklektor: Dr. Batizi László
Szerkesztette: Fehér Judit

Magyar Dialektológiai Vállalat
Budapest

1. Címkép: SZEGED

2. Csongrád megye székhelye, Dél-Magyarország legnagyobb városa, Szeged a Tisza partján fekszik, nem messze a Maros torkolatától. Lakosainak száma 190 000. Hazánk legmélyebben fekvő területe ez, alig 79 méterrel a tengerszint felett.

3. A szegedi belváros a Tisza jobb partján terül el, sugaras és félköríves utcahálózata az 1879-es árvíz utáni újjáépítés során alakult ki. A bal parti Újszegedre ma már két közúti híd vezet a folyó felett.

4. Az Árpád-korban létrejött település életében fontos szerepet játszott a víziút: Erdélyből a só, majd a fát elsősorban a Maroson úsztatták le Szegedig. A múlt századi folyószabályozások következtében a Maros-torkolat megszűnt a belvárostól.

5. Ma már Szegedhez tartozik Tápé is, a hajdan híres halászfalu, amely napjainkban inkább gyékényiparáról nevezetes. Ha innen komppal átkelünk a folyó túlsó partjára, szépséges tiszamenti tájban gyönyörködhetünk.

6. Egykor kiterjedt tanyavilág tartozott a városhoz, amely csaknem a megye egynegyedét foglalta el, félszázszázalékos meghaladó lakossal. A felszabadulás után a tanyaközpontok önálló községekké alakultak (Röske, Balástya, stb.).

7. A város tágabb környékének értékes természetvédelmi területe a Fehér-tó vízvilága. A mintegy 1700 hektárnyi szikes tó korábban ritka madárfajoknak – gulipán, cankó, récefélék – adott menedéket, ma már inkább költöző madarak átmeneti szálláshelye. A tó mellett Tisza-vízzel táplált halastavak találhatók.

8. A szegedi vár, a tatárjárás után épült téglakerék, országos jelentőségű védmű volt. Szerepet játszott Hunyadi törökverő hadjárataiban idején is. A török uralom alatt a vár börtön lett. Később itt raboskodott Rózsa Sándor is. Száz évvel ezelőtt lebontották, csak kis részlete maradt meg emlékeztetőül. Most múzeum; kőtárat helyeztek el benne.

9. A város egyik legjelentősebb középkori emléke a Dóm előtt álló Dömötör-torony. Alsó, négyszögletű része 12. századi míg felső, nyolcszögletű emeletei a 13. századból

valók. A halászsok és pásztorok védőszentjének tiszteletére emelt egykori templom maradványát 1925-ben, a Fogadalmi templom építéskor tárták fel.

10. A Dömötör-torony falán helyezték el az ún. Szegedi kőbárányt. A 12. századból való román stílusú faragványt Dorozsmán találták.

11. A középkor végéről származik a Mátyás téren található alsóvárosi ferences templom. A magyarországi gótikus építészet kiemelkedő alkotása. Az egyhajós csarnoktemplom fölé barokk torony magasodik.

12. A templom páratlan szépségű, gótikus szentélyét és főhajóját a hagyomány szerint 1503-ban építette János testvér, aki egyben a nyírbátori és Kolozsvárott a Farkas utcai templom építője volt. A szentély csillag- és a hajó hálóboltozatának bordái különleges módon égetett agyagból valók.

13. Igen sok látogató keresi fel a Somogyi utcában lévő ortodox szerb templomot. A XVIII. században készült ikonosztáz (képünkön) a legszebbek közé tartozik Magyarországon.

14. Az egész Alföld talán legszebb klasszicizáló épülete a múlt század hatvanas éveiben épült régi Hungária Szálló, a Dóm tér északi oldalán. Építője Hild József. Ma a Tudományos Akadémia Szegedi Bizottsága működik itt.

15. A Gerster Károly tervezte, 1857-ből való ún. Fekete-ház Magyarország egyik legkorábbi és legszebb romantikus stílusú épülete. A Somogyi és a Kelemen utca sarkán található.

16. A városháza a Széchenyi téren áll. A 18. és 19. század fordulóján emelt épületet az árvíz után Lechner Ödön és Pártos Gyula tervei alapján, eklektikus barokk stílusban újjáépítették.

17. A Széchenyi téren áll a múlt század első feléből való kétemeletes, klasszicista Zsótér-ház. Az 1848-as szabadságharc idején itt is ülésezett az országgyűlés. 1879-ben, sok szegedi család talált benne menedéket a pusztító árvíz idején.

18. A város igen gazdag köztéri szobrokban, emlékművekben. A harmonikus kialakítású Széchenyi teret ékesítik Pásztor János allegorikus bronz kútfigurái, amelyek az áldást hozó és a romboló Tiszát jelképezik (1932).

19. Itt, a róla elnevezett téren áll Széchenyi István szobra is. Stróbl Alajos készítette 1910-ben.

20. Az ún. Kárász-házban szállt meg a szabadságharc idején Kossuth Lajos, és e ház erkélyéről mondta el utolsó nyilvános magyarországi beszédét, 1849. július 12-én. A Kárász utca és a Klauzál tér sarkán álló épület a szegedi klasszicizmus talán legérettebb alkotása.

21. Kossuth Lajos bronz szobrát a Klauzál téren állították fel, születésének századik évfordulóján, 1902-ben. Alkotója Róna József.

22. Szeged korzója, a Kárász utca, az üzleti negyed központja. Képünk a Dugonics tér felől mutatja, a nagy árvíz 100. évfordulóján felállított, zenélő szökőkúttal.

23. A magyar operajátzás egyik fellegvára a Szegedi Nemzeti Színház, a Várkert mellett. Az eklektikus stílusú, reneszánsz és barokk elemeket ötvöző épület Fellner Ferdinánd és Helmer Hermann alkotása, 1883-ból.

24. A közművelődésnek szentelt Kultúrpalota a Tisza-parti Móra parkban áll. Ez az épület, ahol hajdan Tömörkény István, majd Móra Ferenc tevékenykedett, a múzeumnak és a Somogyi Könyvtárnak ad otthont.

25. A Móra Ferenc múzeum gazdag kiállítású anyaga segítséget nyújt a látogatóknak ahhoz, hogy megismerjék a tiszamenti táj természeti képét, az itt élő népesség életét, munkaeszközeit, népviseletét.

26. 1900–1903 között, Baumhorn Lipót tervei szerint épült Szeged híres zsinagógája. (A Hajnóczy utcában található.) Kupolájának magassága 48 méter. A templom belseje valószínűleg iparművészeti remek, különösen szép a frigyszekrényt tartalmazó, baldachinos, két ívsorral díszített rész.

27. Szeged egyik büszkesége volt a dalköltő cigányprímás, a világhírűvé lett Dankó Pista. Margó Ede alkotta szobrát a Tisza-part közelében helyezték el.

28. Az Aradi vértanúk terén áll II. Rákóczi Ferenc bronz lovasszobra, ifjú Vastagh György alkotása (1912). A szobor mögött a Dóm teret délről határoló, egyetemi épületek láthatók.

29. Szeged fontos szerepet tölt be Magyarország tudományos és kulturális életében egyaránt. A Tudományegyetem egykori diákjának, a nagy proletárköltőnek, József Attilának nevét viseli. A képen az egyetem kora-eklektikus központi épülete a Dugonics téren.

30. A város legmonumentálisabb épülete a Dóm, más néven Fogadalmi templom. Az 1879-es tiszai árvíz után hátrózták el építését, Schulek Frigyes tervei alapján és Foerk Ernő kivitelezésében, 1929-ben fejezték be. A neoromán stílusú templom két tornya 93 m magas.

31. Lenyűgözően szép a székesegyház belseje. Orgonája világhírű, tízezernél több orgonasípjával a legnagyobbak közé tartozik Európában. Az itt rendezett orgonaversenyek igazi művészi élményt nyújtanak.

32. Az egységes hatású Dóm teret három oldalról észak-európai stílusú, vöröstéglás, árkádos épületek határolják. Itt látható a Nemzeti Emlékcsarnok, a magyar történelem, irodalom és művészet kimagasló személyiségeinek domborműveivel, szobraival.

33. A Dóm tér nevezetessége a templommal szemben a zenélő óra is, Csuri Ferenc órásmeister remeke, amely 1959 óta ismét megszólal napjában kétszer, és eljátssza a „Szeged híros város” dallamát.

34. Ez a dallam a szignálja az immár nemzetközi híru szabadtéri játékoknak. A Rerrich Béla tervezte árkádos épületek és a Dóm által körülzárt, hatalmas téren 1933-ban rendezték meg először az ünnepi játékokat. A nézőtér hat-ezer személy befogadására alkalmas.

35. Képünk az Állami Népi Együttes egyik előadásából való. A színpad háttérében, nagyszerű díszletként emelkedik a Dóm.

36. A Szeged belvárosába vezető Kossuth Lajos sugárút mentén, a Rákóczi téren áll a Csongrád megyei Tanács hatemeletes, modern épülete. Előtte helyezték el 1967-ben Kiss István Lenin-szobrát.

37. Szeged az idegenforgalomban is jelentős szerepet játszik. A képen az új Hungária Szálló hallját látjuk.

38. A modern emlékművek közül a legszebbnek tartják Segesdy Györgynek a Tisza-parton felállított alkotását. Az 1879-es szegedi árvíz százéves évfordulójára készült.

39. Ugyancsak 1979-ben épült meg az új közúti híd, amely egy km-nél is hosszabb. A Szeged külső körútjának meghosszabbításában emelt híd előtt a híres szegedi szalámigyár látható.

40. Az utóbbi évtizedben új, korszerű városrészek születtek, ahol sokezer szegedi lakos jutott otthonhoz. Szeged északi részén az ún. Tarjánváros található, Újszegeden pedig az Odessza lakótelep (képünkön), amely nevét Szeged szovjet testvérvárosáról kapta.

41. Újszegeden, az Odesszai körúton emelkedik a Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Intézetének modern épületegyüttese.

42. A Szőke Tisza nevű szálloda és hajóvendéglő szorosan hozzátartozik a Tisza-part képéhez. A kimustrált, lapátkezes gőzhajó egyben a tiszai személyhajózás emléke.

43. Minden alkalommal nagyobb tömeget, több kiállítót vonz a kétévenként megrendezett Szegedi Ipari Vásár. Különösen sokan látogatnak ide a szomszédos Jugoszláviából.

44. A város sportéletének büszkesége az Újszegeden lévő, fedett sportcsarnok és mellette az 50 méteres versenyszoda.

45. Újszegeden járva, érdemes felkeresni az Egyetemi Fűvészkertet, amely ritka fafajtáival, üvegházaival, tündérrózsákkal ékes melegvízű, tavával sok látnivalót kínál.

46. Szépen helyreállított ipari műemlékünk, a Szegedhez tartozó Kiskundorozsmán, a Dankó Pista nótájában is megénekelt szélmalom.

47. A város környéke Magyarország egyik legismertebb paprikatermesztő körzete. Ősszel, hagyományos módon fűzre fűzve szárítják az égővörös színű fűszernövényt a házak ereszei alatt.

48. Szeged északi határában, Algyő térsége hazánk egyik fontos kőolaj-lelőhelye. Nagy mennyiségű földgázt is kitermelnek itt. Az utóbbi évtizedekben Szegedet mint „olajvárost” is emlegetik, ugyanis környékén több helyen találtak olajat (Üllés, Bordány).

49. Búcsút veszünk a tiszaparti várostól, a napfényes Szegedtől egy ifjúsági karnevál képével.

50. VÉGE